

พุทธธรรมกับการแก้ปัญหาความยากจนในสังคมไทย
The Principle of Buddhaddhamma and Solving the Problem of
Poverty in Thai Society

พระอธิการทัศเทพ ธานกโร
Phraatikan Thatsatep Tanakaro
วิทยาลัยสงฆ์นครพนม
Nakhon Phanom Buddhist College
Email: thadsathep@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งรัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญเข้ามาแก้ไขในส่วน of เศรษฐกิจและสังคม เช่น ให้การศึกษา เพราะการศึกษาจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพที่มีความก้าวหน้า ส่งเสริมในเรื่องของสุขภาพอนามัย และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนเนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐาน

บทความนี้จะได้นำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ ความหมายและสภาพปัญหาความยากจน สาเหตุของปัญหาความยากจน การแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวทางพระพุทธศาสนา และการประยุกต์พุทธธรรมตามแนวพุทธ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การแก้ปัญหาความยากจน; สังคมไทย

Abstract

Poverty is a national problem that needs help. Which the Government must give priority to incoming editor in that part of the economy and society, such as education, because education will help people with knowledge that can be applied to a career that has progressed. Promoting health in your business, and provide useful information and news, as well as creating jobs for people, because these are the basic factors. This article is presented in the relevant issues is the meaning and the problem of poverty. The cause of the problem of poverty. To resolve the problem of poverty along the way Buddhism and Buddhist sermon Buddhist practice, to guide further study.

Keywords: Buddhaddhamma; Solving the Problem of Poverty; Thai Society

บทนำ

ประเทศไทยเรามีปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายอยู่ตลอดเวลา ทุกวันนี้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประสบกับปัญหาความยากจน อยู่ในภาวะที่ขาดแคลนไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและการมีหนี้สิน ซึ่งสาเหตุของความยากจนก็เกิดขึ้นจากการไม่มีงานทำของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเติบโตของจำนวนประชากร ความเกียจคร้านและเฉื่อยชาลักษณะของอุตสาหกรรมปัจจัยทางด้านการวัฒนธรรมและสังคมไทย ตลอดจนขาดการกระจายรายได้ที่เหมาะสมในสังคม

เหตุผลเหล่านี้เป็นความจริงที่ไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่า เพราะถ้าหากประชากรมีการว่างงานก็จะมีรายได้ เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไม่เท่าเทียมกับคนอื่นและความยากจนยังเป็นที่มาของการก่อให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ และเป็นทั้งปัญหาสังคมสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่นอาชญากรรม ขาดโอกาสทางการศึกษา การรักษาพยาบาล การไร้ซึ่งอำนาจ และส่งผลต่อทางด้านสุขภาพจิตของบุคคลทำให้เกิดความท้อแท้สิ้นหวังในด้านต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย (วชิรวัชร งามละม่อม, นักวิชาการและนักวิจัย สถาบันวิชาการ TRDM)

ความยากจน หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตของบุคคล ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีความขาดแคลนและไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้ สาเหตุของปัญหาความยากจนมี 2 แนวทางคือ 1) สาเหตุจากปัจจัยภายใน 2) สาเหตุจากปัจจัยภายนอก ส่วนสมบูรณ์ นิธินันท์และคณะได้สรุปสาเหตุปัญหาความยากจนไว้ 4 ประการคือ 1) ปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดของที่ทำกิน

โอกาสทางการศึกษา ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ 2) ปัจจัยทางโครงสร้างประชากร ธนาкарโลก 3) ปัจจัยเชิงภูมิศาสตร์ และ 4) เหตุปัจจัยเชิงสังคมและวัฒนธรรม

การแก้ไขปัญหาคความยากจนในสังคมไทยมี 3 ลักษณะ คือ 1) เสริมสร้างศักยภาพและกระบวนการเรียนรู้ของคนยากจน 2) สร้างระบบคุ้มครองทางสังคมและเพิ่มภูมิคุ้มกันความเสี่ยง และ 3) พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาคความยากจนในสังคมไทยนั้น มี 7 ประการ คือ เน้นการพึ่งตนเอง เน้นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท เน้นอหิงสา เน้นการดำเนินชีวิต เน้นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น พยายามละกิเลสและความโลภ การเน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียด และเกรงกลัวการกระทำความผิด ส่วนพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงการแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ประการ คือ 1) อุภูฐานสัมปทา คือ ขยันหา 2) อารักขสัมปทา คือ รู้จักเก็บ 3) กัลยาณมิตตตา คือ คบคนดี 4) สมชีวิตา คือ มีชีวิตพอเพียง นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย เรียกว่า อิทธิบาท 4 ประการ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจในสิ่งนั้น วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม จิตตะ คือ ความคิดฝักใฝ่ และวิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หลักธรรมทางศาสนาเหล่านี้จะสามารถนำมาบูรณาการหรือนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ความหมายและสภาพปัญหาคความยากจน

ความหมายของคความยากจน

“คความยากจน” หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและไม่สามารถจะบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้หรือสภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ไม่สามารถจะหาสิ่งจำเป็นมาสนองความต้องการทางร่างกาย และจิตใจได้อย่างเพียงพอ จนทำให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมวางไว้ คความยากจนขึ้นอยู่กับมาตรฐานของแต่ละสังคม ปัญหาเรื่องคความยากจนกำลังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศกำลังพัฒนา (จุฑามาศ โชติสุข, 2560)

คความยากจนไม่ได้หมายถึงเฉพาะการไม่สามารถเข้าถึงสินค้าต่างๆ ได้ แต่รวมถึงทุกอย่างที่ทำให้กลายเป็นคนไม่น่าเชื่อถือ (Smith, 1776) เป็นลักษณะที่ประชาชนจะยังคงประสบปัญหาคความยากจนแม้ว่าจะมีเพียงพอสำหรับยังชีพ แต่หารายได้ยังคงน้อยกว่าสังคมโดยเฉลี่ย (Galbraith, 1958) คความยากจนโดยทั่วไปคือการขาดใช้ชีวิตโดยปราศจากเงิน รายได้ต่อปีคือตัวชี้วัดที่นิยมใช้กันมากที่สุด คความยากจนจะเป็นเรื่องเลวร้ายที่สุดเมื่อมันทำให้บุคคลถูกมองว่าเป็นชนชั้นที่ต่ำกว่า คความยากจนยังคงเป็นหนึ่งในปัญหาทางด้านสวัสดิการ (Zastrow, 1978) หรือ บุคคล ครอบครัว หรือกลุ่มใด ๆ ในประชากรสามารถพูดได้ว่าเป็นคนจนเมื่อพวกเขาขาดทรัพยากรเพื่อที่จะได้มาซึ่งอาหาร ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ขาดคุณลักษณะของการใช้

ชีวิตและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นปกติวิสัยหรือถูกยอมรับทั่วกันภายในสังคมที่อาศัยอยู่ โดยทรัพยากรของบุคคลเหล่านั้นอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของสังคมโดยพวกเขาถูกกีดกันออกจาก การแบบแผนของการใช้ชีวิตที่เป็นปกติ (Townsend, 1979)

นอกจากนี้ การนิยามความยากจนควรคำนึงถึงมิติซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วย ความยั่งยืนหรือความสามารถในการมีชีวิตอยู่ได้ การได้รับความคุ้มครองหรือมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การได้รับความรักและความอบอุ่น การได้รับความเห็นใจและเข้าใจการมีส่วนร่วมในการกำหนดชะตากรรมของตนเอง การพักผ่อนหย่อนใจ การได้ทำในสิ่งที่สร้างสรรค์การได้รับการยอมรับหรือมีความหมายในสังคมที่เกี่ยวข้อง และการมีเสรีภาพ (อภิชัย พันธเสน, 2540)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2546) นิยามว่า ความยากจน หมายถึงความยากจนในเชิงเศรษฐกิจซึ่งพิจารณาที่ระดับรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคล ว่ามีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีวิตได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำหรือมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับได้ในแต่ละสังคม

สรุปความได้ว่า ความยากจน คือ สภาพการดำรงชีวิตของบุคคล ครอบครัว หรือกลุ่มใดๆ ในประชากร ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและไม่สามารถจะบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีการขาดแคลนและไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้หรือสภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่พอจากรายจ่าย ไม่สามารถจะหาสิ่งจำเป็นมาสนองความต้องการทางร่างกาย และจิตใจได้อย่างเพียงพอ จนทำให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมวางไว้

สาเหตุของปัญหาความยากจน

สาเหตุของความยากจนสามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทางใหญ่ๆ คือ (<http://pan-ha-khuam-yak-jon.blogspot.com/11> ธันวาคม 2559.).

สาเหตุจากปัจจัยภายใน ได้แก่

- การมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพต่ำ เนื่องจากการขาดโอกาสในการศึกษาและพัฒนา ทักษะต่างๆ

- การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์

- การมีปัญหาสุขภาพ

- การมีภาระ ในการเลี้ยงดูครอบครัวที่มีขนาดใหญ่

- การมีทรัพย์สินและที่ดินในการทำกินน้อย

ปัจจัยเหล่านี้ ล้วนเป็นสาเหตุภายในบุคคลที่ทำให้บุคคลกลายเป็นคนจนได้

สาเหตุจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของภาครัฐ เช่น

- การเน้นพัฒนาเมืองมากกว่าพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาชนบท

- การเน้นแต่ทุนทางกายภาพโดยขาดการส่งเสริมทุนทางสังคม
- การเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมมากกว่าการเกษตร
- การเน้นการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เพื่อการพาณิชย์โดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืน
- การเน้นเป้าหมายการเจริญเติบโต ทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการกระจายรายได้ให้กับประชากร
- การเน้นการเปิดประเทศมากเกินไปในขณะที่ยังไม่มีมาตรการรองรับผลกระทบ ในด้านต่างๆ ที่ดีพอกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นตัวสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคม
- ระบบราชการไม่เอื้อต่อการแก้ปัญหา ความยากจนทั้งในแง่ขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนและล่าช้า
- ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานต่างๆ ในขั้นตอน การปฏิบัติการ
- ความไม่สอดคล้องกันของแผนงานและงบประมาณในระดับต่างๆ

สมบูรณ์ นิธินันท์ และคณะ (2547) สรุปสาเหตุของปัญหาความยากจนเอาไว้ 4 ประการ คือ

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง การขาดแคลนทรัพยากรที่จะก่อให้เกิดรายได้ ไม่ว่าจะเป็นที่ดินทุน ทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงโอกาสที่จะหามาซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ด้วย ผลก็คือ ครอบครัวที่ยากจนมักจะต้องเผชิญกับความยากจนถาวร ปัจจัยทางเศรษฐกิจประกอบด้วย

1.1 ขนาดของที่ดินทำกิน จากการศึกษาของธนาคารโลก (2001) พบว่า ถ้าให้ประชากรในชนบทมีที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น 1% จะสามารถลดโอกาสที่จะตกอยู่ในภาวะ ยากจนได้ประมาณ 0.1% นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะการถือครองที่ดินมีความสำคัญมาก หากเป็นผู้เช่า (แทนที่จะเป็นเจ้าของที่ดิน) จะเพิ่มโอกาสของการตกอยู่ในภาวะความยากจนถึง 30%

1.2 โอกาสการศึกษา งานของธนาคารโลก (2001) พบว่า ครอบครัวที่มีผู้ใหญ่ที่ได้รับการศึกษาจนจบระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างน้อย ความเสี่ยง ของการตกอยู่ในภาวะความยากจนจะลดลงถึง 66-74% เมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ไม่มีการศึกษาเลย และถ้าได้รับการศึกษาไปถึงระดับมหาวิทยาลัย โอกาสจะลดลงไปอีกถึง 90%

1.3 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ Warr (2000) พบว่าภายหลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2550 ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรที่จัดว่ายากจนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.15 ในปี 2539 เป็นร้อยละ 8.58 ในปี พ.ศ.2542

2. ปัจจัยเชิงโครงสร้างประชากร ธนาคารโลก (2001) พบว่า ครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ จะมีโอกาสตกอยู่ในภาวะความยากจนมากกว่าครอบครัวขนาดเล็ก นอกจากนี้ ถ้าครอบครัวมีขนาดเท่ากันครอบครัวที่มีสัดส่วนของผู้ใหญ่มากกว่าจะเสี่ยงต่อภาวะความยากจนน้อยกว่า

3. ปัจจัยเชิงภูมิศาสตร์ พบว่า การมีที่พักอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย จะมีความเสี่ยงต่อความยากจนเพิ่มขึ้นถึง 56% ในขณะที่ถ้าที่พักอาศัยตั้งอยู่ใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑลโอกาสที่จะตกเป็นชนยากจนจะลดลงถึง 80%

4. เหตุปัจจัยเชิงสังคมและวัฒนธรรม สมดังที่ ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ได้ให้สัมภาษณ์ในรายการวิทยุเกี่ยวกับผลการสำรวจทัศนคติของคนไทย คำถามเริ่มต้นว่า คุณคิดว่าตัวเองเป็นคนจนหรือไม่? ประมาณ 70% คิดว่าตัวเองเป็นคนจน ที่น่าสนใจก็คือ เมื่อถามต่อว่าทำไมถึงจน? คนที่คิดว่าตัวเองจน ส่วนใหญ่ตอบว่า จนเพราะขาดโอกาส แต่คนที่คิดว่าตัวเองไม่จน ส่วนใหญ่ตอบว่า จนเพราะขี้เกียจ ทัศนคติที่แตกต่างเช่นนี้ทำให้คนจนที่คิดว่าตนเองจนไม่อาจได้รับโอกาสที่ดีพอจากคนที่คิดว่าตนเองไม่จนได้เลย

จากกระบวนการในเบื้องต้น ก่อให้เกิดปัญหาความลำบาก ยากแค้น โดยเฉพาะปัญหาเรื่องหนี้สินของเกษตรกร วิถีชีวิตที่เต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขัน เห็นแก่ตัวมากกว่าส่วนรวม ดันรนเพียงเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ปัญหาความเป็นอยู่ในสังคม เป็นต้น ส่งผลให้เกษตรกรไม่มีทุนการทำการค้าครั้งต่อไปโดยที่เกษตรกรยังมีหนี้สินภาระติดตัวอยู่ ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องอื่นตามมาเช่น การดำรงชีวิตที่ยากลำบาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องปัจจัย 4 ที่ยังไม่ค่อยมี และจะมีผลกระทบคือ สังคมใดมีปัญหามากถือได้ว่าสังคมนั้น ยังไม่มีการพัฒนาดีพอควร ก่อให้เกิดปัญหาในด้านอาชญากรรม ชกชิง วิ่งราวปล้น ทำผิดศีลธรรม ซึ่งคนที่ทำเช่นนี้ส่วนใหญ่คือผู้ที่ด้อยในการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม (อาจไม่จำกัดเฉพาะความยากจน) สำคัญคือ ทำให้เกิดการกดขี่จากผู้มีอำนาจต่อรองมาก ดังเช่น การกู้หนักรบกกเกิดจากปัญหาความยากจนทำให้เกษตรกรกู้เงินทุนของรัฐบาลมาใช้หนี้ระบบ ส่งผลให้เกษตรกรมีหนี้สินภาระเพิ่มขึ้น เนื่องจากการขาดความรู้ความสามารถในการวางแผน ทำให้เกษตรกรสร้างหนี้ไม่มีวันใช้หมด

การแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่นุชยชาติตลอดสี่สัปดาห์ เพื่อมุ่งหมายให้เกิดประโยชน์สูง 3 ประการ คือ ประโยชน์สุขสามัญที่สามารถมองเห็นได้ในปัจจุบันที่บุคคลทั่วไปปรารถนามีทรัพย์สินสมบัติเกียรติดียศชื่อเสียง อันประกอบด้วยลาภ ยศ สุขสรรเสริญ ประโยชน์ชั้นสูงขึ้นไป อันได้แก่ความมีจิตใจเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมความดีทำให้ชีวิตมีค่าและเป็นหลักประกัน ในชาติหน้าและประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน อันได้แก่ สภาพที่ดับกิเลสความโลภ ความโกรธและความหลง อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

แต่ในบทความนี้จะเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมุ่งประโยชน์สุขในปัจจุบัน คือ หลักที่ภูธธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ประการ คือ

1. อุ ย่อมาจากคำว่า “อุฏฐานสัมปทา” แปลว่า ให้ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร ในการแสวงหาความรู้ หนักเอาเบาสู้อยู่ในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย กิจการทั้งหลายต้อง รู้จักรับผิดชอบ

2. อา ย่อมาจากคำว่า “อารักขสัมปทา” แปลว่า ให้ถึงพร้อมด้วยการรักษาคุ้มครอง ทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ด้วย ความ ขยันหมั่นเพียร ไม่ให้เงินทองรั่วไหลมีอันตรายระมัดระวัง การใช้จ่ายใช้สอยมิให้เปลืองเงินทองโดยใช้เหตุ ตลอดจนรักษาหน้าที่การงานของตนเองไม่ให้ เสื่อมเสีย

3. กะ ย่อมาจากคำว่า “กัลยาณมิตตตา” แปลว่า การมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว เพราะคบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล คบคนจึงต้องดูหน้าว่าเพื่อน เป็นคนดีที่มีลักษณะไม่เป็นคนปกอลอก ไม่ดีแต่พูด ไม่หวั่นประจบและไม่เป็นคนชักชวน ไป ในทางฉิบหาย มีการค้ำน้ำมา เทียวกลางคืน มั่วเมาในการเล่นและผิการพนันเข้าสิง

4. สะ ย่อมาจากคำว่า “สมชีวิตา” แปลว่า การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่ หามาได้ รู้จักกำหนดรายรับและรายจ่าย อย่าให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยหรืออวดดีขดสนจนเกินไปให้ รู้จักออมเงิน ออมเงินเอาไว้ฉุกเฉินเมื่อไร จะได้ใช้เงินออม

ในขณะที่เดียวกันยังมีคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ที่เรียกว่า อิทธิ บาท 4 ประการ คือ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558) ดังนี้

1. ฉันทะ คือ ความพอใจในสิ่งนั้น บรรณานาที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอไม่ว่าสิ่งที่เราพอใจ สิ่งที่เราบรรณานานั้นจะเป็นสิ่งที่เราทำอยู่แล้ว กำลังดำเนินการอยู่แล้ว หรือเป็นสิ่งที่เราเพียงแต่ คิดอยากจะทำ ความพอใจ ชอบในสิ่งนั้น เป็นคุณธรรมข้อแรกที่จะทำให้สำเร็จได้

2. วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ที่จะทำสิ่งนั้นอย่างไม่ท้อถอย ไม่เลิกล้มความตั้งใจ เสียก่อน เมื่อเราชอบในสิ่งนั้นแล้ว ถ้าเป็นสิ่งที่เรากำลังทำอยู่ เราต้องทำไปด้วยความ ขยันหมั่นเพียรใช้ความพยายามทุ่มเททำในสิ่งนั้นให้สำเร็จ หรือเป็นสิ่งที่เราเพียงแต่คิดอยากจะทำ เราก็ต้องเพียรพยายามหาหนทางที่จะทำสิ่งที่เราบรรณานาให้ได้เสมอ เป็นคุณธรรมข้อที่สอง ที่จะทำสิ่งนั้นให้สำเร็จได้

3. จิตตะ คือ ความคิดฝืนใจ เอาใจใส่อยู่กับสิ่งที่ทำ หนักแน่น มั่นคง ไม่โลเล ในขณะที่ เรากำลังทำงานนั้นๆอยู่เราต้องดูแลเอาใจใส่จดจ่ออยู่กับงานที่เราทำนั้น ไม่วอกแวก ทำงานด้วย สมาธิ ไม่สะเพร่าหรือถ้าเป็นสิ่งที่เราบรรณานาอยากจะทำ เราก็ต้องมุ่งมั่น เตรียมตัวเราทุกวิธี ทางที่จะได้ไปสู่จุดหมายนั้นให้จงได้

4. วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและ ตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้านวิธีการแก้ไขปรับปรุงในขณะที่ เราทำงานขึ้นนั้นๆ นอกจากจะทำด้วยความชอบ ทำอย่างต่อเนื่องด้วยความอุตสาหะพยายาม มี สมาธิอยู่กับสิ่งที่ทำดูแลเอาใจใส่งานที่เราทำให้ดีแล้ว เรายังต้องหมั่นทบทวนดูว่างานที่เราทำอยู่ นั้น มีข้อบกพร่องอะไรบ้างมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นกับงานของเราบ้าง สาเหตุของปัญหานั้นมาจาก

อะไร เราจะหาหนทางแก้ไขได้อย่างไร ถ้างานของเราไม่บกพร่อง ไม่มีปัญหาเราก็ยังคิดไตร่ตรองให้ดีกว่า เราจะมีหนทางปรับปรุงและพัฒนางานของเราให้ดีขึ้นได้ไหม

การประยุกต์พุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาคาใจความยากจน

ในการแก้ไขปัญหาคาใจความยากจนในสังคมไทยนั้น จำเป็นต้องประยุกต์หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาคาใจความยากจน พอประมวลได้ดังนี้

1. เน้นการพึ่งตนเอง : ความหมายในทางพุทธธรรมคือ ความสามารถในการพัฒนาตนเองด้วยการพิจารณาอย่างแยบคาย เห็นความเป็นจริงของความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ขณะที่ความหมายที่มักเข้าใจกันในทางเศรษฐศาสตร์คือ

2. เน้นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท : เป็นข้อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดทั้งในแง่ความหมายทางธรรมและยังนำมาประยุกต์กับเศรษฐกิจได้

3. เน้นอธิษฐาน หรือการละเว้นจากการสร้างเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความรุนแรง : ประโยชน์ข้อนี้ ก่อให้เกิดความร่วมมือกันแทนที่จะเป็นการแข่งขัน ซึ่งมีทางเป็นไปได้ และเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย แต่สิ่งที่ต้องขจัดออกไปอย่างสิ้นเชิงคือ ความโลภ

4. เน้นการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพการงานที่เป็นประโยชน์ สุจริต มีมานะอดทน สัมมาอาชีวะ : ข้อนี้จะเน้นการผลิต-ไม่ผลิต การบริโภค-ไม่บริโภค ในลักษณะที่ไม่เป็นผลดีแก่มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายเป็นการปฏิบัติธรรมหรือหน้าที่ที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตส่วนหนึ่ง

5. เน้นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น : ข้อนี้ถือเป็นหัวใจของพุทธธรรม ในการดำเนินชีวิตไปตามทางสายกลางมุ่งเน้นสันติสุข ท่ามกลางในทางเศรษฐกิจ ที่ต้องแข่งขันกันอย่างดุเดือดเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ถ้าหันมาร่วมมือกันสังคมก็จะได้รับประโยชน์มหาศาล

6. พยายามละกิเลสและความโลภ : ความโลภนำไปสู่พฤติกรรมที่เน้นการเสี่ยง ที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุสำคัญ ที่อาจจะนำความเสียหายในทางเศรษฐกิจมาสู่ตนเองและสังคม

7. การเน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียด และเกรงกลัวการกระทำความผิด : เน้นการมีจิตใจเป็นกุศลมีเจตนาหรือความตั้งใจดีต่อผู้อื่น จิตที่บริสุทธิ์ย่อมนำมาซึ่งจิตที่สงบและมีสติมั่นคง นำไปสู่ปัญญาและความพ้นทุกข์

จากการนำเสนอในเบื้องต้นเป็นตัวอย่างหนึ่งของการนำเอาพุทธเศรษฐศาสตร์ ที่ได้จากพุทธธรรมไปประยุกต์ซึ่งอาจจะมองว่าเป็นเรื่องเพ้อฝัน แต่ถ้าหากทำได้ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ดีกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันจะเป็นสิ่งเดียวกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมต่อไป

สรุป

ปัญหาทุกปัญหาที่สังคมโลกและทุกประเทศ รวมถึงสังคมไทยกำลังเผชิญอยู่นั้น เป็นบทเรียนราคาแพงที่ทุกคนได้รับ สาเหตุที่แท้จริงของทุกปัญหานั้นมาจากเหตุเพียงเหตุเดียว คือ ความด้อยคุณภาพของประชากร ทั้งระดับครอบครัว ระดับสังคม ระดับชาติ จำนวนประชากรที่มีคุณภาพต่ำเป็นจำนวนมากในสังคมเหล่านั้น ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงต้องทำทุกวิถีทางที่จะสร้างคุณภาพที่สูงขึ้นไปแก่ประชาชนในสังคมไทย

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันนี้ เช่นปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ก็เกิดจากฝีมือของคนเห็นแก่ตัวหวังเพื่อประโยชน์ส่วนตนทั้งสิ้น โดยไม่มองถึงความเดือดร้อนของคนอื่น เห็นความเดือดร้อนของคนอื่นเป็นเรื่องไกลตัว แต่ถ้าคนเราแก้ปัญหาตรงจุดนี้ได้มองว่ามนุษย์เท่าเทียมกัน และคนเหล่านี้ไม่เอาเปรียบกันมีจิตสำนึกดี เชื่อว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมคงจะหายไป เพราะฉะนั้นคนที่เอาเปรียบคนอื่น หรือเห็นแก่ตัวควรจะมีปัญหาด้านสังคม และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสีย แล้วปัญหาต่างๆ ก็จะไม่ตามมา จะแก้ไขปัญหายากมาก เพียงแค่คนมีจิตสำนึก รู้จักคำว่า "หน้าที่ และมีวินัย" ปัญหาต่าง ๆ ก็คงไม่เป็นแบบวันนี้ และคงไม่ฝังรากจนเติบโตจนยากแก่การแก้ไข แต่ถ้าคิดจะแก้ไขก็คงไม่สายถ้าคิดจะทำ กระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและบุคคลในสังคม ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และค่านิยม ควรที่ทุกฝ่ายทั้งอาณาจักรและศาสนจักรต้องประสานร่วมมือกันป้องกันแก้ไขปัญหาในระบบสังคม ค่านิยมอุดมการณ์ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม และร่วมกันปลูกจิตสำนึกบุคคลในสังคมให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น

การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการนำเอาหลักธรรมทางศาสนาประยุกต์เข้ากับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ควบคู่กับการสร้างคุณภาพชีวิตเยาวชนผู้เป็นประชากรใหม่ของสังคมในยุคต่อไป โดยสถาบันครอบครัวมีอิทธิพลต่อเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การอบรมทางด้านจิตใจ ให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ดูแล ทะนุถนอม ปกครองดูแลอย่างถูกต้องแล้วก็จะสามารถให้เยาวชนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและคุณธรรมได้อย่างแน่นอน อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาให้กับสังคม ส่งผลให้สังคมมีความสุข เพราะเยาวชนในวันนี้ก็คือผู้นำและพัฒนาสังคมประเทศชาติในวันข้างหน้า

เอกสารอ้างอิง: References

- จุฑามาศ โชติสุข. ปัญหาความยากจน. <http://sd-group1.blogspot.com> สืบค้นหาเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2559.
- ประสาธ หลักศิลา. ความหมายความยากจน. <http://nmypa511.blogspot.com/2010/01/> สืบค้นหาเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2559.
- พินิจศักดิ์ ยืนสุข. <https://www.l3nr.org/posts/> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2559.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2558). *เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วชิรวัชร งามละม่อม. Wachirawachr Ngamlamom. นักวิชาการและนักวิจัย. สถาบันวิชาการ TRDM.
- สมบูรณ์ ศิริประชัย, นิธินันท์ วิศเวศวร และศุภชัย ศรีสุชาติ. (2004.). นโยบายเศรษฐศาสตร์มหภาคกับความยากจนในประเทศไทย : การสำรวจสถานะความรู้. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*. 22(3).
- สาโรจน์ กาลศิริศิลป์. <http://www.onab.go.th>. ค้นหาววันที่ 8 ธันวาคม 2559.
- อภิชัย พันธเสน. (2540). *พุทธเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร. : สำนักพิมพ์ อัมรินทร์.
- http://pan-ha-khuam-yak-jon.blogspot.com/๒๐๑๒/๐๒/blog-post_๑๗.html. ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. ค้นหาววันที่ 11 ธันวาคม 2559.

